

РЕЦЕНЗИЯ

**за дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен
“Доктор „ на тема:**

„ УПРАВЛЕНИЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНИЯ ПРОЦЕС В ДИГИТАЛНА СРЕДА”

Област на висше образование: Педагогически науки
Професионално направление 1.1. Теория и управление на образованието

Автор на труда: Ирена Ангелова Стамболиева
Автор на рецензията: проф. дпн Ваня Спасова Георгиева

1. Основни данни за докторанта

Ирена Стамболиева има средно техническо образование и висше педагогическо в областта на преподаването по български език и литература. Работила е в областта и на двете си квалификации преди да стане докторант. Има опит в областта на управление на комисии и междуинституционалните връзки, консултиране, индивидуална и групова работа с деца и родители, екипни взаимодействия.

Ирена Стамболиева е зачислена като докторант във Факултета по педагогика на ЮЗУ „Неофит Рилски“. Положила е успешно изпитите по индивидуалния си план и представила публично основни идеи от дисертацията на научни форуми и сборници с материали в страната. Предварителната вътрешна защита на дисертационния труд е проведена в катедра Управление на образованието и специална педагогика, на която дисертационният труд е оценен положително и е насочен за защита пред научно жури. Нямам информация за допуснати нарушения при реализирането на докторантурата.

2. Обща характеристика на оценката ми за дисертационното изследване

Становището ми е изградено на основата на представеният от докторант Ирена Стамболиева комплект материали за рецензиране: дисертационен труд в рамките на 168 страници, включващи основен текст от 141 страници,

описание на използвани 128 източници на английски и кирилица; автореферат на български - съответно 36 страници и копия на 5 научни публикации по темата на дисертацията. Трудът е авторски по своя характер. Темата на дисертацията напълно съответства на съдържанието на представения труд и на направлението 1.1. Теория и управление на образованието. Нямам отделни индикации за плагиатство на идеи и чужди изследвания по темата.

Внимателния прочит на предоставените материали от труда на докторант Ирена Стамболиева очертава мнението ми, че е налице:

- Добро познаване на редица документи , свързани с прилагането на информационните технологии в образователните институции (най-вече в училище) и дигитализацията на образователния процес;
- Логично декомпозиране на цялостното изследване в 4 основни части, които са взаимно свързани и допълващи се една след друга ;
- Добро онагледяване на процеса и резултатите от емпиричното изследване в езикова и графична форма;
- Задоволително публично представяне на отделни части от дисертационния труд на научни конференции у нас;
- Спазване на общоприети правила за цитиране и препратки.

3. Становище по отделните части на дисертационния труд

Концепцията на изследването (предмет, цели, задачи, хипотеза, както и методи за постигане на целта) са посочени накратко в увода на дисертацията. Уводът наистина не трябва да бъде много дълъг. Но той все пак трябва да съдържа обяснение на избора и актуалността на темата и очертание на проблема, който докторантът ще реши. За съжаление , според мен в представения увод липсва обосновка за избора на хипотезата. Също така не е ясно защо обектът и предметът на изследване са формулирани след определянето на целта на изследване, а предметът на изследване и целта имат приблизително еднакво съдържание. Такава поредност е характерна предимно

за практическа работа по проекти, но не и за дисертационни проучвания с очаквани научни приноси.

Първите две глави би трябвало да оформят постановката на проблема, който доминира в дисертационния труд . Докторантът трябва да представи описание (с наличие на собствено мнение) на публикуваното до момента в местната и чуждестранна литература по избрания проблем.. Тя трябва да демонстрира умение да намира, изучава, тематично сортира и анализира специализирана литература от дадена област, т.е. управлението на образователния процес в дигитална среда , а не управлението на образователната среда като много по широк проблем. В предложените текстове обаче понятията образователен процес, образователна среда и образование не са добре разграничени.

В тези две глави има анализ на основните проблеми в процеса на дигитализация на образователната среда. Докторантката маркира основните политики и етапи на навлизане и прилагане на информационните технологии в образованието, нормативните предпоставки за реализация на процеса, ролята на човешките ресурси, външната и вътрешна среда върху управлението в дигитална среда, фактори за промяна и иновации.

Особено внимание е отделено на функционалните отговорности на съвременните образователни менажери и работещите за изграждане на STEM центровете технически ръководители, методически съветници, педагогически специалисти. Представени са четирите стълба на управление на дигиталната среда в училище – човешките, финансовите, материалните и информационни ресурси. Отделено е място на значението на иновациите, иновационните училища и управленчески решения на министерството за промяна на моделите на управление и реализация на информационните потоци при криза. Демонстрира се как SWOT анализа може да се използва за оценка на управлението в дигитална среда на едно отделно училище.

В текста на първа глава обаче са налице параграфи, които не са свързани с предмета на изследване. Например за възникване на теорията на

управлението от Фредерик Тейлър насам или за законите, които са стояли в основата на българското образование преди повече от сто години (още от 1880 година насам), много години преди възникването на информационните технологии. Все пак трябва да става въпрос за обекта на научното изследване така както е записан в дисертацията - „управлението на образователната институция в дигитална среда“, а не за всичко, което докторантката знае за управлението и управлението на образованието. В първата глава (най вече в параграфи 1.1 и 1.2) не става ясно какво точно се анализира – образованието, образователния процес, образователните институции, училищните организации, училището, образователната система, понятието управление, теориите за управлението, образователния мениджмънт, образователното лидерство или централизацията и децентрализацията. Тези два параграфа, в които е налице всичко това е трябвало съществено да се съкратят и редактират и вниманието да се локализира по ясно върху приетия от докторантката в увода обект на научно изследване.

Трета глава се свързва частично с реализацията на три от задачите (втора, трета и четвърта). А последният параграф от нея решава частично още две задачи (пета и шеста задачи).

Трета глава демонстрира компетентността на докторантката за съдържанието и функциите на различни програми и платформи, с помощта на които се постигат различни нива на управление на образователния процес в дигитална среда. Особено внимание е отделено на анализа на Националната електронна информационна система за предучилищно и училищно образование (НЕИСПУО), наречена от докторантката „единна“. Това е важна информационна система, която би трябвало да намали рисковете от използване на множество отделни и различни платформи за подаване, обработка и получаване на информация. В множество преписки на Съюза на работодателите до МОН се подчертава, че вместо да намалят административната тежест те внасят електронен хаос в управлението на информационния поток. Замисълът за създаване на НЕИСПУО от

Министерството на образованието изцяло съответства на хипотезата на докторантката описана в увода на дисертационния труд.

Докторантката Ирена Стамболиева констатира 56 функционални и организационни проблеми на НЕИСПУО, преодоляването на които води до нейното усъвършенстване. За съжаление не е ясно кое от всичко посочено е резултат от изследването направено от Асен Александров-председател на СДСОРБ и Деян Стаматов-председател на СРСНПБ с помощта на 309 институции от цялата страна и кое е допълнено и развито от самата докторантка. Тези чести затруднения на читателя при решаване на авторството на докторантката при анализа на решаване на хипотезата продължават и в четвърта глава.

В четвърта глава е представена емпиричната част на изследването. Определени са според докторантката специфични задачи на експерименталното изследване, въпреки че те до голяма степен повтарят съдържанието на задачите, определени в увода на изследването. Демонстрират се добри умения за подбор и описание на извадка, подбор на инструментариум за анкетни проучвания, обработка на данните от проучването в необходимите проценти, обобщения, изводи, препоръки.

Добре би било да има отделен параграф за описание на инспирирания от дисертационния труд модел за управление на училището в единна дигитална среда. Сега маркирането на мотивите за създаването му, ползите от него, принципите на които е изграден, подходите за разработване на съдържанието му, самото съдържание, отделните функции, структурните взаимоотношения и т.н. е разпиляно на много различни места. На мен специално ми липсва и графично представяне на т. нар. авторски модел.

В заключителната част ми хареса идеята за създаване на нов компетентностен профил на образователния мениджър във връзка с необходимостта от управление в дигитална среда. Ако това беше развито в детайли щеше да е налице съществен научно-практически принос на дисертационния труд в теорията и практиката на образователния мениджмънт.

Надявам се докторант Ирена Ангелова Стамболиева да не изостави тази идея, а да работи върху този проблем, при това не в далечното бъдеще, защото той е действително актуален.

4. Основни приноси в научната и научно-приложната дейност на докторантката

Оценявам положително стремежът на докторантката да направи задълбочен преглед на програмите и платформите за управление на образователния процес в дигитална среда с анализ на техните предимства и недостатъци. Адмирации заслужава усилията да се очертаят основните функционални параметри на единна информационна система за дигитализация на образователния процес.

На базата на теоретичния анализ на спецификата на управлението на училищната институция в дигитална среда и проучване на отношението на директори, педагогически специалисти и експерти към дигитализацията в образователния процес, докторант Стамболиева систематизира съществени изводи и препоръки за подобряване на управлението в тази насока.

5. Преценка на публикациите и автореферата

Представените текстове на публикации по темата, както и автореферата отразяват вярно отделни съдържателни моменти от дисертационния труд.

Представени са 5 публикации, но за съжаление само на български език, без опит за публикации до читатели на друг език в по широка аудитория.

6. Забележки, препоръки, въпроси

Основната забележка към представянето на дисертационния труд е за използване на термина „конструиране“ в целта на дисертационния труд. Известно е че конструирането представлява процес на създаване на нещо, най-често с помощта на планиране, проектиране и изграждане на структури, обекти или системи. Наистина, възможно е да се конструира единен модел на управление или цялостна социална структура в дигитална среда, но това е

мощен процес, не по силите на отделен дисертационен труд. В представеният тук труд липсва планиране, проектиране, изграждане на структури и системи за получаване на нов модел за управление на училището в дигитална среда, за който да се докаже ефективност. Дори според мен няма и моделиране, защото при моделирането също има строене, създаване, изграждане, а не само определяне на общи принципи и подходи на това което трябва да съдържа модела. Необходимо е било в концепцията за целта да се подбере вместо „конструиране“ друг термин, който съответства на свършената работа от докторантката. А извършената работа от нея в този дисертационен труд въобще не е малко.

Голяма част от направените в рецензията забележки имат по скоро значение за създаване на мотивация за нови анализи и изследвания от Ирена Ангелова Стамболиева след приключване на дисертационния труд.

Към докторантката имам следните въпроси:

- В какво се състои разликата между предмета на научно изследване и целта на дисертационния труд така както са описани в увода на дисертацията? Лексикалната им форма е почти идентична.
- Има ли разлика между „модел за управление на училището в единна дигитална среда“ и „модел за единна информационна система за дигитализация на образователния процес“?
- Съгласна ли е с направената основна забележка за използването на термина „конструиране“ и ако отговорът е „да“ как по добре би трябвало да се опише целта на дисертационния труд?

7. Заключение

Считам, че представеният дисертационен труд на тема *Управление на образователния процес в дигитална среда* има своята стойност на актуално, систематизирано изследване на един значим проблем и заслужава позитивна оценка като цяло.

На основата на тази положителна оценка препоръчвам на

уважаемото жури да присъди на *Ирена Ангелова Стамболиева* образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование „Педагогически науки“ , професионално направление „Теория и управление на образованието“.

Като член на журито аз ще гласувам положително.

24 октомври 2024 година

Благоевград

Изготвил рецензията:

проф. дпн Ваня Спасова Георгиева

REVIEW

**Of a dissertation work for awarding the educational and scientific title
“Doctor” on the following topic:**

MANAGEMENT OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN A DIGITAL ENVIRONMENT

High Education field *1. Educational Sciences*,
Professional Field *1.1 Educational Theory and Management*

Author: *Irena Angelova Stambolieva*

Author of the review: *Prof. DSc Vanya Spasova Georgieva*

1. Basic data for the biography and professional-academic activity of the doctoral student

Irena Stambolieva has a secondary technical education and a higher pedagogical education in the field of teaching Bulgarian language and literature. She has worked in the field of both her qualifications. He has experience in the field of committee management and inter-institutional relations, counseling, individual and group work with children and parents, team interactions.

Irena Stambolieva was enrolled as a doctoral student at the Faculty of Pedagogy of Southwestern University "Neofit Rilski" . She successfully passed the exams according to her individual plan and publicly presented the main ideas of the dissertation at scientific forums and collections of materials in the country. The preliminary internal defense of the dissertation work was conducted in the Department of Education Management and Special Pedagogy, where the dissertation work was positively evaluated and directed for defense before a scientific jury. I have no information about violations committed during the realization of the doctoral studies.

2. General characteristics my assessment of the dissertational research

I have written my review on the basis of the set of materials presented by the candidate Irena Angelova Stambolieva to be reviewed: a dissertation, written in

Bulgarian on 168 pages, which includes 141 pages main body, description of 128 resources that have been used; an abstract in Bulgarian–36 pages accordingly, and copies of 5 scientific publications on the topic of the dissertation. The work is author's in nature. The topic of the dissertation fully corresponds to the content of the presented work and the professional direction 1.1. Theory and management of education. I have no separate indications of plagiarism of ideas and foreign research on the subject.

The careful reading of the materials provided from the work of doctoral student Irena Stambolieva outlines my opinion that there is:

- Good knowledge of documents related to the application of information technologies in educational institutions and the digitization of the educational process;
- Logical decomposition of the overall research into 4 main parts, which are mutually connected and complementary one after the other;
- Good presentation of the process and results of empirical research in linguistic and graphic form;
- Satisfactory public presentation of individual parts of the dissertation work at scientific conferences in our country;
- Keeping to the necessary rules of citation and references.

3. Opinion on the individual parts of the dissertation work

The concept of the research (subject, goals, tasks, hypothesis, as well as methods to achieve the goal) are briefly stated in the introduction of the dissertation. The introduction really doesn't have to be very long. In it should not take quotations from or discuss the work of another author. But the introduction should still contain an explanation of the selection and the topicality of the subject and an outline of the problem that the student will solve. Unfortunately, in my opinion, in the presented introduction is missing justification for the choice of the hypothesis. Also it is not clear why the object and the subject of research were formulated after the

determination of the research goal and the subject of research and the objective have approximately the same content. Such a sequence is characteristic primarily for practical work on projects, but not for dissertation studies with expected scientific contributions.

The first two chapters should form the statement of the problem that dominates the dissertation work. This part of the dissertation must present a description (with the presence of its own opinion) of what has been published so far in the local and foreign literature on the selected problem.. The doctoral student must demonstrate the ability to find, study, thematically sort and analyse specialised literature from a given field, id est the management of the educational process in a digital environment, not the management of the educational environment as a very broad problem. In the proposed texts, however, the terms educational process, educational environment and education are not well distinguished.

In these two chapters, there is indeed an analysis of the main problems in the process of digitization of the educational environment. The doctoral student marks the main policies and stages of the entry and application of information technologies in education, the normative prerequisites for the implementation of the process, the role of human resources, the external and internal environment on management in a digital environment, factors for change and innovation.

Special attention is paid to the functional responsibilities of modern educational managers and technical managers, methodical advisors, pedagogical specialists working to build the STEM centers. The four factors of managing the digital environment at school are presented - human, financial, material and informational resources. A place is devoted to the importance of innovations, innovation schools and management decisions of the ministry to change the management models and implementation of information flows during a crisis. Irena Stambolieva demonstrates how SWOT analysis can be used to assess the management in a digital environment of an individual school.

In the text of the first chapter, however, there are paragraphs that are not related to the subject of research. For example, about the emergence of the management theory since Frederick Taylor or about the laws that were the basis of Bulgarian education more than a hundred years ago (since 1880), many years before the emergence of information technologies. After all, it is about the object of the scientific research as written in the dissertation - "the management of the educational institution in a digital environment", and not about everything that the doctoral student knows about the management and management of education. In the first chapter (especially in paragraphs 1.1 and 1.2) it is not clear what exactly is being analyzed - education, the educational process, educational institutions, school organizations, the school, the educational system, the concept of management, management theories, educational management, educational leadership or centralization and decentralization. These two paragraphs, in which all of this is present, should have been substantially edited and the attention should be more clearly localized on the object of scientific research accepted by the doctoral student in the introduction.

The third chapter is partially connected with the implementation of three of the tasks (second, third and fourth). And the last paragraph of it partially solves two more tasks (fifth and sixth tasks).

This chapter demonstrates the doctoral student's competence in the content and functions of different programs and platforms, with the help of which different levels of management of the educational process in a digital environment are achieved. Particular attention is paid to the analysis of the National electronic information System for Preschool and School Education (NUI SPSE), called by the doctoral student "united". It is an important information system that should reduce the risks of using multiple separate and different platforms to submit, process and receive information. In numerous correspondence from the Employers' Union to the Ministry of Education, it is emphasized that instead of reducing the administrative burden, they are introducing electronic chaos into the management

of the information flow. The plan to create united NUISPSE by the Ministry of Education fully corresponds to the hypothesis of the doctoral student described in the introduction of the dissertation.

Doctoral student Irena Stambolieva identified 56 functional and organizational problems of NUISPSE, the overcoming of which leads to its improvement. Unfortunately, it is not clear which of the above is the result of the research done by Asen Aleksandrov and Deyan Stamatov with the help of 309 institutions from all over the country and which was supplemented and developed by the doctoral student herself. These frequent difficulties of the reader in deciding the authorship of the doctoral student in the analysis of the resolution of the hypothesis continue in my view in chapter four.

The fourth chapter presents the empirical part of the study. According to the doctoral student, specific tasks of the experimental study were defined, although they largely repeated the content of the tasks defined in the introduction of the study. Irena Stambolieva demonstrates good skills in selecting and describing a sample, selecting survey tools, processing survey data into the required percentages, summaries, conclusions, recommendations.

It would be good to have a separate paragraph to describe the thesis-inspired model for managing the school in a unified digital environment. Now marking the reasons for its creation, its benefits, the principles on which it is built, the approaches to developing its content, the content itself, the individual functions, the structural relationships, etc. has been scattered in many different places. I especially miss a graphical representation of the so-called author's model.

In the final part, I liked the idea of creating a new competence profile of the educational manager in relation to the need to manage in a digital environment. If this were developed in detail, there would be a significant scientific and practical contribution of the dissertation work in the theory and practice of educational management. I hope that doctoral student Irena Angelova Stambolieva will not

abandon this idea, but will work on this problem, and not in the distant future, because it is really relevant.

4. Main contribution in the scientific and science applied and of the doctoral student

I positively appreciate the doctoral student's aspiration to make a thorough review of programs and platforms for managing the educational process in a digital environment with an analysis of their advantages and disadvantages. The effort to outline the main functional parameters of a unified information system for digitalization of the educational process deserves admiration.

Based on the theoretical analysis of the specifics of the management of the school institution in a digital environment and a study of the attitude of principals, pedagogical specialists and experts towards digitization in the educational process, PhD student Stambolieva systematizes essential conclusions and recommendations for improving management in this direction.

5. Evaluation of the publications and the abstract

The text of the publications on the topic and the abstract that were presented, reflect accurately different parts of the dissertational work.

Five publications are presented, but unfortunately only in Bulgarian, with no experience of publications to readers in another language in a wider audience

6. Remarks, recommendations, questions

The main objection to the presentation of the dissertation is for using the term "construct" in the purpose of the dissertation. It is known that construction is a process of creating something, most often by means of planning, designing and building structures, objects or systems. The work presented here lacks planning, design, construction of structures and systems to obtain a new model for managing the school in a digital environment, for which effectiveness can be proven. It was

necessary in the concept of the goal to select instead of "construction" another term that corresponds to the work done by the doctoral student.

I have the following questions for the doctoral student:

- What is the difference between the subject of scientific research and the purpose of the dissertation as described in the introduction of the dissertation? Their lexical form is almost identical.
- Is there a difference between "model for managing the school in a unified digital environment" and "model for a unified information system for digitalization of the educational process"?
- Do you agree with the main point made about the use of the term "construction" and if yes, how should the purpose of the dissertation be better described?

7. Conclusion

I believe that the dissertational work presented here, on the topic *Management of the educational process in a digital environment* has its value as a relevant, massive, systematic research of one significant problem, and deserves a positive evaluation, as a whole.

Based on this positive evaluation I propose to the honorary jury to award *Irena Angelova Stambolieva* the educational and scientific title “doctor” in high education field “Educational Sciences”, professional Field “Educational Theory and Management”.

As a member of the jury, I will vote positively.

April 24th 2024
Blagoevgrad

Reviewer:
Prof. DSc Vanya Spasova Georgieva